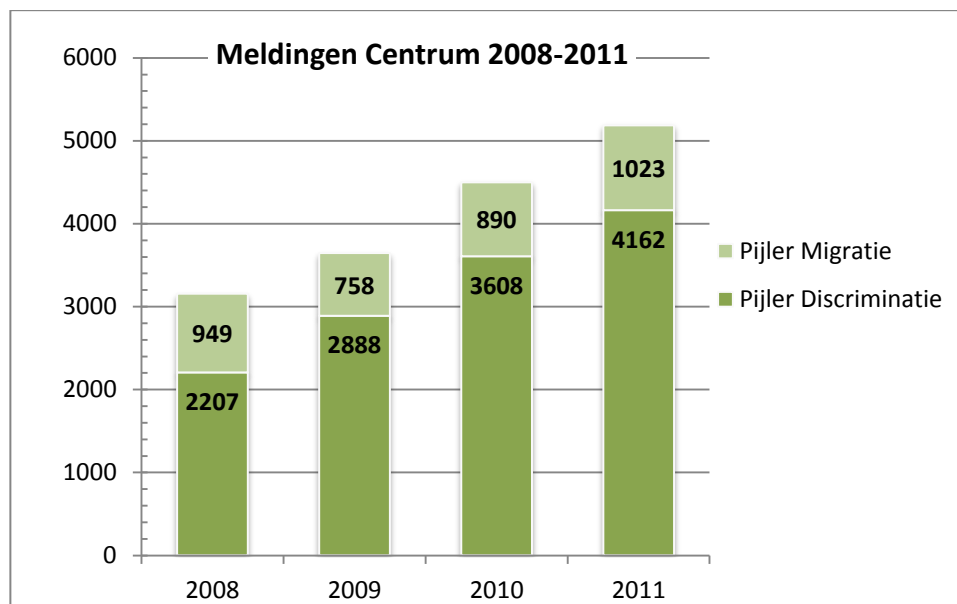

Jaarcijfers 2011 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding

5185 mensen riepen in 2011 hulp in van het Centrum

In 2011 hebben **5185** mensen zich gericht tot het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Sinds 2005 is dit cijfer **verdrievoudigd** (1609 meldingen). Aan de vooravond van de omvorming van het federale Centrum naar een **'interfederaal' orgaan** (zowel bevoegd voor federale materies als voor materies van de gefedereerde entiteiten) en na de recente uitbreiding van zijn bevoegdheden (opvolging van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap), zorgen deze cijfers voor een beter begrip van de activiteiten van het Centrum en bieden ze een aanzet tot **analyse van bepaalde maatschappelijke trends**. Sinds zijn oprichting in 1993, zijn de taken van het Centrum sterk geëvolueerd en gediversifieerd waarbij het een breder spectrum van materies inzake de rechten van de mensen beslaat. Op dit moment is het Centrum het enige Belgische instituut dat door de VN geaccrediteerd¹ is als onafhankelijk nationaal instituut van de rechten van de mens.

¹ Het Centrum kreeg een accreditatie type B omdat zijn statuut niet volledig conform de Principes van Parijs is.

Onderverdeling van de dossiers: 1 Centrum, 2 pijlers

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding is een **openbare instelling** die zijn opdrachten **onafhankelijk** uitoefent. N.a.v. de voorstellen van het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid (° 1989) werd de oprichting van het Centrum per wet van 15 februari 1993 door het Parlement gestemd. Het was toen één van de eerste overheidsdiensten in Europa in de strijd tegen racisme en sinds 2003 ook tegen niet-rationale discriminaties.

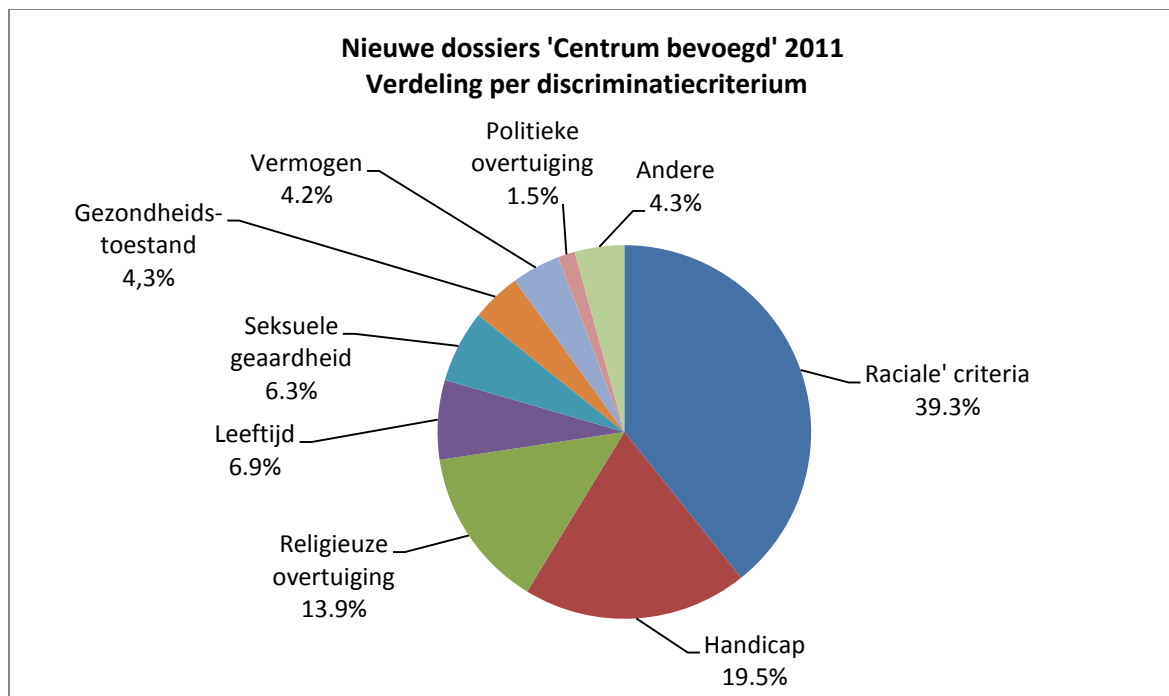
Sinds 1993 werden de bevoegdheden van het Centrum meermaals uitgebreid. Waar het Centrum aanvankelijk enkel bevoegd was voor de strijd tegen racisme, heeft het vandaag de wettelijke opdrachten de bevordering van gelijke kansen en de bestrijding van discriminatie² (**pijler 'discriminatie'**); het waken over het respect van de grondrechten van de vreemdelingen, het informeren over de migratiestromen en het stimuleren van de strijd tegen de mensenhandel (**pijler 'migratie'**). Het Centrum werd ook aangeduid als onafhankelijk mechanisme om te waken over de toepassing van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

² Uitzonderd discriminatie op basis van geslacht, taal en syndicale overtuiging

Pijler Discriminatie: 3 criteria en 3 sectoren op de voorgrond

Naast de meldingen over migratie en de grondrechten van vreemdelingen, ontving het Centrum een duidelijke meerderheid (4162) van meldingen over mogelijke discriminatie of het aanzetten tot discriminatie, met betrekking tot alle criteria. Deze meldingen hebben geleid tot het openen van 1351 dossiers.³ Tot de **voornaamste criteria** behoren, zoals in 2010, de zogenaamde 'raciale' criteria (39,8%), handicap (19,7%), religieuze en filosofische overtuigingen (14,1%), leeftijd (7%) en seksuele geaardheid (6,3%).

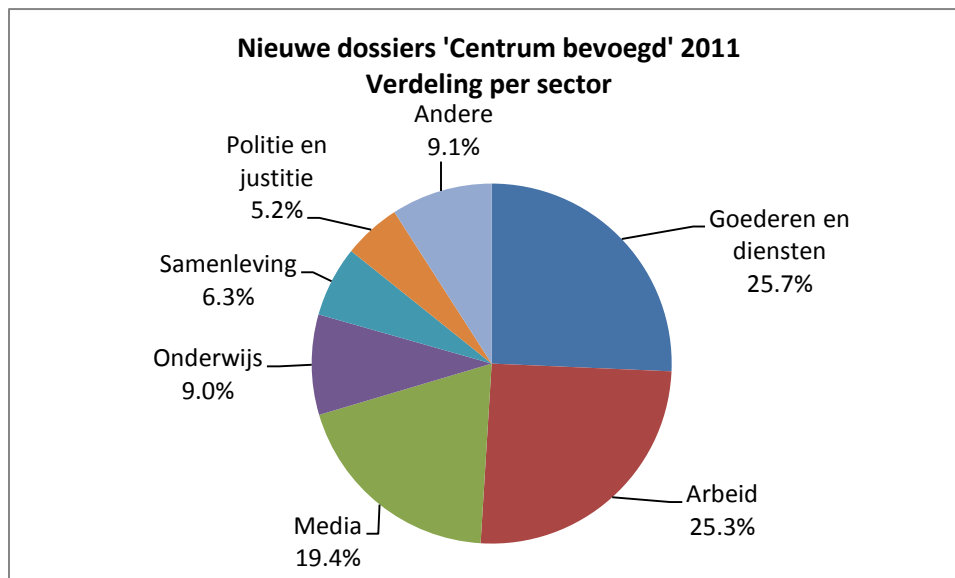
Deze cijfers zijn vrijwel identiek aan die van 2010. De criteria handicap, religieuze overtuiging en seksuele geaardheid zijn proportioneel iets toegenomen, wat leidt tot een daling van de zogenaamde 'raciale' criteria. Het aantal dossiers op basis van leeftijdsgebonden discriminatie blijft stabiel, na de stijging die de afgelopen jaren werd vastgesteld.

We benadrukken nogmaals dat het 'gelaat' van racisme, dat nog goed is voor 4 van de 10 dossiers, veranderd is: in plaats van het 'klassieke' racisme (gebaseerd op zogenaamde raciale criteria of huidskleur), stellen we de laatste jaren steeds meer meldingen vast met betrekking tot multiculturaliteit, antisemitisme, islamofobie, ...

³ Als het Centrum wettelijk bevoegd is om een melding te behandelen en als deze melding buiten de reikwijdte valt van het verzoek om informatie, advies of raadgeving, dan wordt in afwachting van een tussenkomst van het Centrum een dossier geopend. Meerdere meldingen kunnen worden gegroepeerd in eenzelfde dossier, als ze over dezelfde feiten handelen.

De **top drie van de betrokken sectoren** wordt zoals gewoonlijk ingenomen door de sectoren 'goederen en diensten' (26%), arbeid (25%) en media (19%; vooral internet). De dossiers inzake de onderwijssector stijgen ook dit jaar en zijn ondertussen goed voor bijna één dossier op 10.

Voor wat de sector '**goederen en diensten**' betreft, gaat het vooral om personen met een handicap. Dit zijn voornamelijk dossiers van vermoedelijke discriminatie op het vlak van huisvesting en toegankelijk vervoer, maar ook dossiers die verband houden met de financiële sector.

Discriminatie op de **arbeidsmarkt** treft voornamelijk mensen van buitenlandse afkomst (36%), maar ook personen met een handicap (19%) en kandidaat-werknemers die te oud worden geacht.

Tot slot bevat de groep '**media**' vooral dossiers met betrekking tot het aanzetten tot haat, geweld en discriminatie op het internet. Het gaat hier om 93% 'raciale' criteria en religieuze overtuigingen. De juridische analyse van deze dossiers komt vaak neer op een delicate afweging tussen de vrijheid van meningsuiting en strafbare *hate speech*. We merken op dat deze sector, waarvan de meldingen de laatste vijf jaar explosief steeg, zich nu lijkt te stabiliseren. Een opmerkelijk feit in 2010: het dossier Sharia4Belgium leidde tot meer dan 600 afzonderlijke meldingen (gegroepeerd in één dossier). Het Centrum heeft verschillende klachten tegen deze groepering ingediend bij de rechtbank en stelde zich burgerlijke partij in de rechtszaak die op 10 februari jl. leidde tot de veroordeling van twee van haar leden.

In 2011 heeft het Centrum 115 nieuwe dossiers behandeld met betrekking tot onderwijs (een stijging van 40% ten opzichte van 2010). Deze stijging uit zich vooral in de verdubbeling van 'raciale' dossiers en dossiers met betrekking tot godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging. Het aandeel van de dossiers inzake handicap was in 2011 even groot als in 2010, i.c. een kwart van de dossiers.

Deze dossiers inzake discriminatie worden uitgebreid besproken in het *Jaarverslag Discriminatie / Diversiteit 2011* van het Centrum (publicatie in mei 2012).

Onderrapportering enerzijds, overmediatisering anderzijds

Welke lessen kunnen we trekken uit de analyse van deze cijfers? Wij onthouden er vier:

Ten eerste: ook al stijgen deze cijfers, ze vertegenwoordigen slechts **het topje van de ijsberg**. Slechts weinig slachtoffers melden discriminatie of dienen een formele klacht neer bij de politie of het parket.

Ten tweede ziet men vooral **een sterkere groei** van het aantal **meldingen** die het Centrum jaarlijks ontvangt over '**groepsgerichte discriminatie**'. Deze meldingen behandelen discriminerend gedrag t.o.v. groepen die een gemeenschappelijke eigenschap delen. Voorbeelden hiervan zijn stigmatiserende uitspraken over bepaalde groepen in de pers, in blogs, in de sociale media of via de verspreiding van kettingmails en filmpjes. Ook het haatdiscours t.o.v. homoseksuele personen of leden van bepaalde geloofsgemeenschappen, de verklaringen van een politicus over de Roma, ... vallen hieronder.

Ten derde, **de stijging is minder sterk wanneer het gaat om discriminatie waar een persoon als individu het slachtoffer van is**. Te weinig slachtoffers melden discriminatie of leggen een formele klacht neer bij de politie of het parket. Angst voor de negatieve gevolgen van een klacht, schaamte, victimisatie, het verlangen om 'erboven te staan' en scepsis over het resultaat zijn factoren die een belangrijke rol spelen. Kortom, de drempel is vaak hoger wanneer men als persoon slachtoffer is van discriminatie, dan wanneer men discriminatie ervaart ten opzichte van de groep met wie men zich kan identificeren.

Ten slotte krijgen **dossiers over aanzetten tot haat, geweld en discriminatie**, ongeacht de aanleiding en de geviseerde gemeenschap, **globaal genomen meer media-aandacht** ten koste van andere uitingen van discriminatie in België (4 op de 5 dossiers), die meer van toenemende en structurele aard zijn. Voorbeelden hiervan zijn discriminatie op de arbeidsmarkt of bij dienstverlening, waarvan de nadelige gevolgen voor de hele samenleving, en niet alleen voor de slachtoffers, nochtans duidelijk bewezen zijn.

Dialogo als het kan, gerechtelijke stappen als het moet

Bij de behandeling van discriminatiedossiers wil het Centrum zich in de eerste plaats een zo objectief mogelijk beeld vormen van de situatie. Als het relaas van de melder/het slachtoffer en eventuele bijkomende elementen een mogelijke discriminatie doet vermoeden, dan vraagt het Centrum ook de andere partij om zijn versie van de feiten te geven.

Het Centrum heeft zelf geen onderzoeksbevoegdheid. De beoordeling van de feiten door het Centrum is uiteraard niet juridisch bindend. Een beroep op het Centrum is bovendien geen noodzakelijke tussenstap. Is er volgens het Centrum mogelijk sprake van discriminatie, dan wordt in de eerste plaats gestreefd naar een constructieve dialoog en indien mogelijk een buitengerechtelijke oplossing.

Komen de betrokken partijen niet tot een vergelijk, dan is het aan de rechter om ten gronde te beslissen. Het Centrum kan zelf ook in rechte optreden, na beslissing van zijn Raad van Bestuur.

In principe treedt het Centrum enkel in rechte op wanneer de zaak een belangrijke maatschappelijke relevantie heeft (bijvoorbeeld precedentswaarde, verduidelijken van de wetgeving, enz.) of wanneer de feiten bijzonder ernstig zijn (bijvoorbeeld haatmisdrijven). De (on)bereidheid van de tegenpartij om in dialoog te treden kan ook meespelen.

In 2011 besliste het Centrum in 16 dossiers over discriminatie om naar de rechtbank te stappen. Het betreft 5 civiele procedures en 11 strafzaken. Daarnaast werden er 32 eenvoudige klachten ingediend.

Pijler Migratie: Recht op gezinsleven en regularisaties op de voorgrond

In 2011 heeft het Centrum 1023 meldingen ontvangen en 179 dossiers⁴ geopend rond het vreemdelingenrecht. De meldingen aan het Centrum geven een waarheidsgetrouw beeld van de moeilijkheden op het terrein en vormen een goede basis voor de analyses van het Centrum over de migratiestromen.

Net als in 2010 nam **de begeleiding van de regularisatieaanvragers** ook in 2011 een groot deel van het werk in beslag: 38% van de meldingen betrof vragen omtrent verzoeken tot regularisatie. In deze context zagen we voornamelijk personen met de Filipijnse (26%), Chinese/Tibetaanse (23%) of Marokkaanse (12%) nationaliteit. De belangrijkste en meest voorkomende vragen werden uit deze meldingen gehaald en besproken in het kader van de maandelijkse begeleidingscommissie samengebracht door de toenmalige Staatsecretaris voor Asiel en Migratie. Behandelingstermijnen en de toepassing van de regularisatiecriteria zoals bepaald in de instructie van 19 juli 2009 werden ook dit jaar opgevolgd door het Centrum.

Nog steeds zoals vorig jaar, ontving het Centrum in **2011 veel vragen (20% van het totale aantal meldingen) rond het recht op gezinsleven** in België. Er waren ook veel verzoeken rond **gezinshereniging**. De hervorming die in werking trad op 22 september 2011 is hier zeker niet vreemd aan. Daarnaast worden er nog steeds veel informatie en bijstand gevraagd rond de huwelijksprocedure, het afsluiten van een wettelijk samenlevingscontract, erkenning van een kind langs vaderzijde, de controles op schijnhuwelijken en de erkenningen van buitenlandse huwelijksaktes. Hier richtten voornamelijk personen van Marokkaanse nationaliteit (24%) zich tot het Centrum gevolgd door onderdanen van de Europese Unie (16%), inclusief Belgen.

Nieuw voor 2011 is het – relatief gezien – hoog aantal vragen rond het verblijfsrecht of de verblijfsvergunning van vreemdelingen (7%). Het ging over het al dan niet verlengen van een tijdelijke verblijfstitel, het bekomen van een definitief verblijf of de vestiging, het verlies van definitief verblijfsrecht of het uitoefenen van zijn recht op vrij verkeer als Europeaan. Van deze vragen worden er 39% gesteld door onderdanen van de Europese Unie.

Het Centrum kreeg ook dit jaar verschillende vragen rond het verkrijgen van de nationaliteit (5%). De vragen gingen zowel over de naturalisatieprocedure, als de procedure tot het verkrijgen van de nationaliteit via verklaring.

Deze meldingen en een uitgebreidere analyse van migratie in België worden verder behandeld in het *Jaarverslag Migratie 2011* van het Centrum (publicatie in juni 2011).

Een ander actiedomein van het Centrum is het stimuleren van de strijd tegen mensenhandel en –smokkel. Het Centrum neemt in deze dossiers zelf het initiatief, na de beslissing van zijn Raad van Bestuur, zonder daarvoor een melding ontvangen te hebben. Een dergelijke beslissing kan door verschillende argumenten gemotiveerd worden: symboolwaarde van een dossier, nieuwe uitbuitingsvorm, interpretatie van de wet, ernst van de feiten (veel slachtoffers, dossier over georganiseerde criminaliteit, ...). Het gaat hier uitsluitend om strafzaken. Deze burgerlijke partijstellingen laten bovendien toe om

⁴ Merk op dat dit relatief lage aantal geopende dossiers te verklaren valt door het feit dat het Centrum niet systematisch een dossier opent voor elke melding, maar enkel wanneer het gaat om een complexe materie of een probleem dat een structurele opvolging vereist door het Centrum.

de beleidsproblemen inzake de strijd tegen mensenhandel en de lacunes met betrekking tot het statuut van de slachtoffers onder de aandacht te brengen. Daarnaast dragen ze ook toe aan de aanbevelingen van het Centrum in het kader van zijn rol als *de facto* nationaal rapporteur voor mensenhandel.

In 2011 heeft het Centrum zich burgerlijke partij gesteld in 18 nieuwe rechtszaken waaronder 4 met betrekking tot mensensmokkel, 7 over economische uitbuiting, 6 over seksuele uitbuiting en 1 over het aanzetten tot criminaliteit.

Deze dossiers zullen uitvoerig besproken worden in het Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2011 van het Centrum (publicatie in oktober 2012).

Enkele voorbeeldossiers van 2011

Verplichte redelijke aanpassingen

Een persoon die werkt als bewaker van een parking, was het slachtoffer van een arbeidsongeval, waarop de werkgever zijn contract stopzette. De werkgever was van oordeel dat de werknemer niet meer in staat was om taken uit te voeren die essentieel waren voor zijn functie. Hij zette de overeenkomst echter stop zonder eerst eventuele aanpassingen van de werkplek of een eventuele toewijzing van een andere betrekking te overwegen.

Tijdens een ontmoeting met de werkgever, de werknemer, de vakbond en het Centrum werd de werkgever vertrouwd gemaakt met de notie van 'redelijke aanpassingen'. Hij beloofde om de werkplek van de werknemer in kwestie aan te passen. Na deze ontmoeting formuleerde de preventieadviseur op basis van het verslag van de bedrijfsarts concrete aanbevelingen zodat de werknemer aan de slag kon blijven op zijn aangepaste werkplek (ander uurrooster, lichtjes gewijzigde taken enz.). De werkgever verbond er zich vervolgens toe om deze persoon mits de nodige aanpassingen aan de slag te houden op zijn werkplek.

Te huur: "modaal koppel" gewenst

Een koppel vrouwen wenst een huis te huren, maar de eigenaar wijst hen af omdat hij een "modaal koppel" wenst, "waarbij de man moet kunnen instaan voor tuinonderhoud en kleine karweitjes". Als het Centrum tussenkomt is het pand al verhuurd, maar de dames krijgen wel een schadevergoeding die equivalent is aan een maand huur. De eigenaar verbindt er zich toe om de antidiscriminatiewetgeving voortaan te respecteren.

Geen meerkost omwille van een handicap

Omwille van zijn handicap, kan een persoon enkel een auto met automatische versnellingsbak besturen. Hoewel zijn omniumverzekering hem het recht geeft om in het geval van een herstelling een vervangwagen te krijgen, bevestigt de garage hem dat ze enkel een wagen met automatische versnellingsbak kunnen leveren aan een meerkost van 20% van de huurprijs. Na tussenkomst van het Centrum heeft de garage een schriftelijke garantie opgesteld dat het de wagen zonder meerkost zal leveren.

Redelijke aanpassingen om medische redenen

Aan een bezoeker van een aquapark die om medische redenen (behandeling van littekens van brandwonden ten gevolge van een auto-ongeval) een specifiek en aangepast badpak moet dragen, werd de toegang ontzegd. Het Centrum nam contact op met de beheerder van het park en verzocht om een redelijke aanpassing. De beheerder erkende de discriminatie, verbond zich ertoe de bedienden van de onthaaldienst voor te lichten en stelde de betrokken vrouw een gratis inkomticket voor het park voor.

Te oud als arbeider

Een man van 57 jaar solliciteerde voor een arbeidsfunctie bij een middelgrote onderneming. Hij werd niet aangenomen omdat de zaakvoerder voorkeur gaf aan een jongere kandidaat. Het Centrum ging in dialoog met de werkgever, die zich blijkbaar had laten leiden door de veronderstelling dat een oudere werknemer niet fysiek geschikt zou zijn of minder zekerheid zou bieden voor wat betreft de continuïteit in het magazijn.

Deze argumenten wogen volgens het Centrum onvoldoende zwaar en uiteindelijk ging de zaakvoerder akkoord met het betalen van een schadevergoeding aan de geweigerde kandidaat. Hij engageerde zich ook tot een leeftijdsbewust(er) personeelsbeleid.

Arbeidsgeneeskunde: geen a priori uitsluiting van categorieën van personen

Een vrouw met diabetes type 1 (insulineafhankelijk) is sinds 2004 actief als magazijnarbeidster aan de Antwerpse haven. In 2008 beslist ze zich kandidaat te stellen voor de functie van containermarkeerder. Korte tijd nadien verklaart de arbeidsgeneeskundige dienst haar definitief medisch ongeschikt voor havenarbeid. De vrouw heeft immers diabetes type 1, en volgens een interne richtlijn is men in dat geval automatisch uitgesloten voor alle havenfuncties, een individueel onderzoek of de betrokken functie buiten beschouwing gelaten.

Voor het Centrum is veiligheid op het werk een vanzelfsprekende prioriteit, maar men kan niet zomaar een categorie mensen uitsluiten van alle functies binnen een sector of bedrijf. Bij de beoordeling van eventuele risico's moet men rekening houden met de individuele capaciteiten, het concrete takenpakket en de reële werkcontext. Of anders gezegd: rechtvaardig en individueel oordelen in plaats van grofweg en categoriek uit te sluiten op basis van vooroordelen.

De betrokken vrouw en het Centrum trokken naar de rechtbank en kregen gelijk in beroep.

Racistisch geweld veroordeeld

Op drie augustus 2011 werd een jong gemengd koppel – een Belgische man en een vrouw van Marokkaanse origine- ter hoogte van het Liedtsplein te Schaarbeek geslagen en bespuwd door een groep jongeren. Het koppel bleek al jaren slachtoffer te zijn van verscheidene misdrijven, waaronder bedreigingen, beledigingen en poging tot inbraak.

De correctionele rechtbank van Brussel veroordeelde de beklaagde tot een werkstraf van 200 uur of 18 maand vervangende gevangenisstraf voor slagen en verwondingen, belaging en beschadiging van eigendommen. De misdrijven waarvoor de beklaagde werd veroordeeld, bleken gemotiveerd te zijn vanuit racistische motieven, meer bepaald vanuit haat tegenover gemengde koppels. Het Centrum had zich in deze zaak burgerlijke partij gesteld.

Dossier Mensenhandel: alle schakels van de ketting aanpakken

Het Centrum heeft zich burgerlijke partij gesteld in een dossier van mensenhandel waarbij verschillende slachtoffers uitgebuit werden in de toiletsector langs de autosnelwegen door een keten van cateringrestaurants. De slachtoffers werden gerekruteerd in kwetsbare groepen (in termen van leeftijd en afkomst) en moesten 7 dagen op 7 werken, van 7 uur tot 21 à 22 uur, voor 3 euro per uur.

Dit dossier wijst op de rol van de opdrachtgever in een uitbuitingssysteem van onderaanneming. Vandaar dat een aanbeveling van het Centrum erop wijst om alle schakels van de ketting aan te pakken, van de onderaannemer tot de opdrachtgever. In dit dossier werden zowel de opdrachtgever als de onderaannemer gedagvaard voor de correctionele rechtbank. Op het moment van redactie van dit persdossier (april 2012), is deze rechtszaak nog niet afgerond.